

KLARA ZETKIN

MUISTIKIRJAN SIVUJA ¹

Toveri Lenin keskusteli kanssani monesti naisasiasta. Hän piti naisten liikettä ilmeisesti hyvin merkityksellisenä, joukkoliikkeen sellaisena oleellisena perusosana, josta voi tiettyissä oloissa tulla sen ratkaiseva osa. On itsestään selvää, että hän piti naisen täydellistä yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta kommunistin kiistattomana perusaatteena.

Ensimmäisen kerran kävimme siitä aiheesta pitkää keskustelua syksyllä 1920 Leninin isossa työhuoneessa Kremlissä. Lenin istui paperien ja kirjojen peittämän kirjoituspöytänsä ääressä, joka osoitti uurastusta ja työntekoa, vaikka siinä ei ollut „nerokasta epäjärjestystä”.

— Meidän on ehdottomasti saatava syntymään voimakas kansainvälinen naisten liike selvällä määrätyllä teoreettisella pohjalla,— sanoi hän tervehdittyään, keskustelumme aluksi.— Ilman marxilaista teoriaa ei voi olla hyvää käytäntöä, se on selvä. Meillä, kommunisteilla, pitää välttämättä tässäkin kysymyksessä olla mitä ylevin periaatteellinen puhtaus. Meidän pitää vetää selvä raja kaikista muista puolueista. Valitettavasti II Kansainväliseltä kongressiltamme jäi naisasia käsittelemättä. Se esitti asian, mutta ei ehtinyt ottaa määrättyä asennetta. Asia juuttui valiokuntaan. Sen piti valmistaa päätöslauselma, teesit, ottaa varma linja. Mutta sen työssä on ollut edistystä vähän. Teidän pitää auttaa sitä.

Olin toisilta jo kuullut sen mitä Lenin ilmoitti minulle nyt, ja olin lausunut ihmettelyni siitä. Olin intoa täynnä kaikesta, mitä venäläiset naiset olivat tehneet vallankumouksen aikana, ja kaikesta siitä, mitä he tekevät nytkin sen puolustamiseksi ja edelleenkehittämiseksi. Mitä tulee naistovereiden asemaan ja toimintaan bolševikkipuolueessa, niin minusta tuntui, että täällä

¹ Muistelmat on kirjoitettu 1925.— *Toim.*

puolue on suorastaan esikuvallinen. Yksinomaan se antaa kansainväliselle kommunistiselle naisliikkeelle arvokkaita, koulutettuja ja koeteltuja voimia ollen samaan aikaan myös suurena historiallisena esimerkkinä.

— Se on totta, se on oikein hyvä asia,— virkkoi Lenin hienoinen hymy huulilla.— Proletaarinaiset Pietarissa, täällä Moskovassa ja muissa niistä kaukana sijaitsevilla kaupungeissa ja teollisuuskeskuksissa käyttäytyivät vallankumouksen aikana suuremmoisesti. Emme olisi voittaneet ilman heitä. Tai tuskin olisimme voittaneet. Se on minun mielipiteeni. Miten suurta urhoollisuutta he osoittivatkaan, miten urhoollisia he ovatkaan nyt! Kuvitelkaapa mitä kärsimyksiä ja puutteita he saavat kestää. Ja he kestävät, kestävät sen tähden, että he tahtovat puolustaa Neuvostoja, sen tähden, että tahtovat vapautta ja kommunismia. Niin, meidän työläisnaisemme ovat erinomaisia, he ovat luokkataistelijoita. He ansaitsevat ihailua ja rakkautta. Yleensä on sanottava suoraan, että jopa „kadettinaisetkin” Pietarissa olivat taistelussa meitä vastaan urhoollisempia kuin upseerikoululaiset.

— Se on totta. Puolueessamme on luotettavia, älykkäitä ja uupumattoman toimeliaita naiskommunisteja. He voisivat olla vastuullisilla paikoilla Neuvostoissa, toimeenpaneissa komiteoissa, kansankomissariaateissa ja muissa laitoksissa. Monet heistä tekevät yötä päivää työtä puolueessa, proletaari- ja talonpoikaisjoukkojen keskuudessa tai Punaisessa Armeijassa. Se on meille hyvin arvokasta. Ja se on tärkeää koko maailman naisille, sillä se todistaa naisten kykyjä ja sitä suurta arvoa, mikä naisten työllä on yhteiskunnassa. Ensimmäinen proletaarinen diktatuuri raivaa todella tietä naisten täydelliselle yhteiskunnalliselle tasa-arvoisuudelle. Se juurii pois enemmän ennakkoluuloja kuin naisten tasa-arvoisuudesta julkaistut kirja-pinkat. Kaikesta huolimatta meillä ei ole vielä sittenkään kansainvälistä kommunistista naisliikettä, mutta meidän tulee saada se synty-mään. Meidän pitää viivyttelämättä käydä toimeen. Ilman sitä liikettä Internationalemme ja sen puolueiden työ ei ole täydellistä eikä koskaan tule täydelliseksi. Mutta vallankumouksellista työtämme tulee suorittaa kokonaisuutena, aukkoja jättämättä. Kertokaa, miten tehdään kommunistista työtä ulkomailla.

Ryhdyin kertomaan kaikesta, mistä minulla saattoi olla tietoja Kominterniin liittyneiden puolueiden silloisesta heikosta ja epä-säännöllisestä yhteydestä huolimatta. Lenin kuunteli tarkkaavaisesti, istuen hieman etunojassa, osoittamatta vähääkään ikävyyt-teyseyden, kärsimättömyyden tai väsymyksen merkkejä ja seurasi hyvin kiinnostuneena toisarvoisiakin yksityisyyksiä. En tiedä ketään, joka olisi osannut kuunnella paremmin kuin hän, panna kaiken nopeammin järjestykseen ja kyennyt saamaan yhteyden kaiken kesken. Se näkyi niistä lyhyistä, aina hyvin

täsmällisistä kysymyksistä, joita hän teki kesken kertomustani, ja siitä, kuinka hän myöhemmin palasi johonkin keskustelun yksityiskohtaan. Lenin teki myös lyhyitä muistiinpanoja.

Ymmärrettävästi puhuin hyvin yksityiskohtaisesti Saksassa vallitsevasta asiailasta. Kerroin hänelle, että Rosa¹ piti aikanaan hyvin tärkeänä mahdollisimman laajain naisjoukkojen vetämistä mukaan vallankumoukselliseen taisteluun. Kun perustettiin Kommunistinen puolue, Rosa vaati naisliikettä palvelevan sanomalehden julkaisemista. Kun Leo Jogihes neuvotteli kansani puolueityön suunnitelmasta tavatessamme viimeistä kertaa — puolueityön vuorokautta ennen sitä kuin hänet murhattiin, ja antoi minulle monenlaisia tehtäviä, niin siinä luvussa oli myös työläisnaisten keskuudessa suoritettavan organisaatiotyön suunnitelma. Puolue kävi siihen asiaan käsiksi heti ensimmäisessä maanalaisessa konferenssissaan. Ennen sotaa ja sota-aikana esiinnousseet koulutetut ja harjaantuneet naisagitaattorit ja -johtajat jäivät melkein poikkeuksetta kaikki kummankin suunnan sosialidemokraattisiin puolueisiin ja pitivät kuohuvia naisjoukkoja vaikutusvallassaan. Oli naisten keskuudessa jo kuitenkin muodostunut pieni ydinjoukko tarmokkaita antaumuksellisia tovereita, jotka ottivat osaa kaikkeen työhön ja puolueemme taisteluun. Puolue oli jo myös järjestänyt ohjelmallista työtä naisten keskuudessa. Se oli tietenkin vasta aivan alkua, mutta kuitenkin hyvä alku.

— Aika hyvin, aika hyvin tehty, — sanoi Lenin. — Kommunistinaisten tarmo, uhrautuvaisuus ja innostus, heidän urheutensa ja älykkyytensä maanalaisuuden tai puolittaisen maanalaisuuden aikana on hyvänä edellytyksenä työn kehittymiselle. Joukkojen valtaaminen ja esiintymisten järjestäminen on arvokasta ja tärkeää puolueen ja sen mahdin kasvulle. Mutta miten on sen kysymyksen perusteiden ymmärtämisen ja tovereiden opettamisen laita siinä suhteessa? Sillähän on ratkaiseva merkitys joukoissa tehtävälle työlle. En jaksa nyt muistaa, kuka sanoi: „suurten tekojen suorittamiseen tarvitaan innoitusta”. Meillä ja koko maailman työtätekevillä on vielä suoritettavanaan todella suuria tekoja. Niinpä mikä on teidän tovereidenne, Saksan proletaarinaisten innoittajana? Miten on heidän proletaarisen luokkatietoisuutensa laita? Ovatko heidän harrastuksensa ja aktiivisuutensa suuntautuneet aikamme poliittisiin vaatimuksiin? Mihin heidän ajatuksensa ovat keskittyneet?

— Olen kuullut venäläisiltä sekä saksalaisilta tovereilta kummallisia asioita. Minun pitää se kertoa. Minulle sanottiin, että eräs lahjakas naiskommunisti julkaisee Hamburgissa sanomalehteä prostituoiduille naisille ja haluaa järjestää heidät vallankumoukselliseen taisteluun. Kommunistina Rosa

¹ Rosa Luxemburg.— *Toim.*

toimi inhimillisistä tunteista, kun hän puolusti eräässä kirjoituksessaan prostituoitua naista tämän joutuessa vankilaan jostakin poliisilaitoksen sääntöjen rikkomisesta, jotka koskivat hänen surullista ammattiaan. Nuo porvarillisen yhteiskunnan kahdenkertaiset uhrit ansaitsevat sääliä. He ovat ensiksikin kirotun yksityisomistusjärjestelmän ja lisäksi vielä kirotun ulkokultaisen siveellisyyden uhreja. Se on selvä asia! Ainoastaan raaka ja lyhytnäköinen ihminen voi sen unohtaa. Mutta sen ymmärtäminen on toista, ja kokonaan toista on — kuinka sen sanoisikaan — prostituoitujen järjestäminen erikoiseksi vallankumoukselliseksi taisteluosastoksi ja ammatillisen äänenkannattajan julkaiseminen heitä varten. Eikö sitten Saksassa ole enää naispuolisia teollisuusyöläisiä, jotka kaipaavat järjestäytymistä, jotka tarvitsevat sanomalehteä ja jotka pitäisi ehdottomasti saada taisteluunne mukaan? Tämä kysymys koskee jo kipeää sivupoikkeamaa. Minusta se muistuttaa kovasti sitä muotikirjallisuutta, joka teki jokaisesta prostituoidusta madonnan sulokuvan. Sielläkin oli tosin alkujuuri terve: yhteiskunnallinen myötätunto, kunnioitetun porvariston valesiveellisyyden herättämä suuttumus. Mutta terve alkujuuri joutui porvarillisen syövytyksen alaiseksi ja kuihtui tyystin. Yleensä prostituutio meilläkin täällä tuottaa vielä paljon vaikeita tehtäviä. Tehtävänä on palauttaa prostituoitu tuotannolliseen työhön, hakea hänelle paikka yhteiskunnan taloudessa. Mutta taloutemme nykytilassa ja vallitsevissa monimutkaisissa oloissa sitä on vaikea ja hankala toteuttaa. Siinä teille sellainen osa naisasiaa, mikä on edessämme kaikessa laajuudessaan ja vaatii ratkaisua proletariaatin vallattua valtiiovallan. Saamme Neuvosto-Venäjällä nähdä siitä vielä paljon vaivaa. Mutta palatkaamme teidän yksityistapaukseenne Saksassa. Puolueen ei pidä missään tapauksessa suhtautua tynestä jäsentensä sellaisiin sekaannuttaviin ryhtymyksiin. Se saa aikaan sekasotkua ja rikkoo voimia hajalle. Entä mitä olette itse tehnyt sen estämiseksi?

Ennen kuin ehdin vastata, Lenin jatkoi:

— Teidän pahojen tekojenne luettelo ei ole vielä lopussa, Klara. Minulle on kerrottu, että työläisnaisille pidettävissä luku- ja keskusteluilloissa selvitetään enimmäkseen sukupuoli- ja avioliittoasioita. Se on kuulemma poliittisen opetuksen ja valistustyön tärkein huomionkohde. En ollut uskoa korviani, kun kuulin sen. Ensimmäinen proletaarien diktatuurin valtio taistelee koko maailman vastavallankumouksellisia vastaan. Tilanne itsessään Saksassa vaatii tiivistämään äärimmilleen kaikki vallankumoukselliset proletaarivoimat yhä kovemmin hyökkäävän vastavallankumouksen torjumiseksi. Mutta aktiiviset naiskommunistit selvittelevät sillä aikaa sukupuolikysymyksiä ja nykyajan, vanhan ajan ja tulevaisuuden avioliittomuotoja! He pitävät tärkeimpänä velvollisuutenaan valistaa työläisnaista sillä alalla. Kaikkein

parhaiten leviää kuulemma erään wieniläisen naiskommunistin sukupuoliasioista kirjoittamaa kirjasta. Hölynpölyä koko se kirja! Työläiset ovat jo aikaa sitten lukeneet Bebeliltä sen, mitä siinä on oikeaa. Eivätkä suinkaan ikävän puisevan kaavan muodossa kuten kirjasessa, vaan mukaansatempaavan agitaation muodossa, jossa syytetään monella tavalla porvarillista yhteiskuntaa. Kirjainen on saavinaan siinä mainitusta Freudin hypoteesista „tieteellisen” asun, mutta se on kaikki alkeellista tuherrusta. Freudin teoria on nykyään myös tavallaan muotioikku. Tunnen epäluottamusta artikkeleissa, selostuksissa, kirjasissa yms. esitettyjä sukupuoliteorioita kohtaan — lyhyesti sanoen, sitä erikoislajin kirjallisuutta kohtaan, joka on parhaassa kukkeudessaan porvarillisen yhteiskunnan tunkiopohjalla. Minussa eivät herätä luottamusta ne, jotka pohtivat yhtä herkeämättä ja sinnikkäästi sukupuoliasioita kuin intialainen fakiiri tuijottaa napaansa. Minusta tuntuu, että sukupuoliteorioiden runsaus, ne kun vielä ovat enimmäkseen hypoteeseja, jota paitsi usein mielivaltaisia hypoteeseja, johtuu henkilökohtaisista tarpeista. Nimenomaan halusta hakea porvarilliselta moraalilta puolustusta omalle epänormaalille tai ylettömälle sukupuolielämälleen ja anoa suvaitsevaisuutta itseään kohtaan. Minua iljettää sellainen porvarillisen moraalin naamioitu kunnioitus yhtä paljon kuin sukupuoliasioiden tutkiskelu mieliharrastuksena. Yritäköönpä se harrastus esittäytyä miten kapinallisena ja vallankumouksellisena hyvänsä, niin se on loppukädessä sittenkin täysin porvarillista. Sitä suosii eritoten sivistyneistö ja sen lähimmät väestökerrokset. Puolueessa luokkatietoisien taistelevan proletariaatin keskuudessa sillä ei ole sijaa.

Huomautin siinä kohdassa, että yksityisomistuksen ja porvarillisen järjestyksen vallitessa sukupuoli- ja avioliittoasiat ovat omiaan kypsyttämään monenkaltaisia tehtäviä, konflikteja ja kärsimyksiä kaikkien yhteiskuntaluokkien ja -kerrosten naisten keskuudessa. Sota on seurauksineen kärvevöittänyt tavattomasti naisten kohdalta juuri sukupuolisuhteissa ennen vallinneita konflikteja ja kärsimyksiä. Aikaisemmin naisilta salatut ongelmat ovat tulleet julki. Siihen liittyy vielä alkaneen vallankumouksen ilmapiiri. Entinen tunne- ja ajatusmaailma rutisee liitoksissaan. Entiset yhteiskunnalliset siteet heikkenevät ja katkeilevat. Ihmisten välisissä suhteissa orastaa uusien vielä muotoutumattomien ideologisten mahdollisuuksien ituja. Mielenkiinto niitä kysymyksiä kohtaan johtuu siitä, että tunnetaan tarvetta päästä tilanteesta selville ja tarvetta asennoitua uudella tavalla. Siinä tuntuu myös reaktio porvarillisen yhteiskunnan vääristelyjä ja petosta vastaan. Historian kulussa ja talousmuodosta riippuen tapahtuneet avioliiton ja perheen muodonvaihdokset kelpaavat keinoksi, jolla juuritaan työläisnaisten mielestä luulot porvarillisen

yhteiskunnan ikuisuudesta. Historiallis-kriittisesti yhteiskuntaa käsiteltäessä pitää ruveta jo porvarillisen järjestelmän kainostelemattomaan jäsentelyyn, sen perusolemuksen ja sen nostattamien seurausten paljastamiseen, ottaen lukuun myös väärän sukupuoli-moraalin tuomitseminen. Kaikki tiet vievät Roomaan. Joka kerta kun tehdään marxilainen analyysi yhteiskunnan ideologisen päällyksen tärkeästä osasta tai huomattavasta yhteiskunnallisesta ilmiöstä, sen tulee päätyä porvarillisen järjestelmän ja sen baasiksen, yksityisomistuksen analyysiin; ja jokaisen sellaisen analyysin tulee saattaa päätelmään, että „Karthago on hävitettävä”.

Lenin nyökäytti hymyillen.

— Vai niin! Puolustatte niin kuin lakimies tovereitanne ja puolueitanne! Puhutte tietenkin aivan oikealta kannalta. Mutta Saksassa tehdystä virheestä se voi parhaassa tapauksessa olla vain anteeksipyyntönä eikä puolustuksena. Virhe oli ja pysyy virheenä. Voitteko vakuuttaa minulle vakavasti, että luku- ja väittelytilaisuuksissa sukupuoli- ja avioliittoasioita tarkastellaan vahvan ja elinvoimaisen historiallisen materialismin kannalta? Sehän edellyttää monipuolista syvällistä tietoa, tavattoman laajan aineiston hyvin selvää marxilaista hallitsemista. Missä teillä on nyt siihen voimia? Jos niitä todella olisi, niin ei olisi voinut tapahtua, että edellämainitun kaltaista kirjasta olisi käytetty opetusaineistona luku- ja väittelyilloissa. Sitä kirjasta suositellaan ja levitetään, sen sijaan että sitä kritikoitaisiin. Mihin loppujen lopuksi johtaa epätydyttävä, epämarxilainen asian käsittely? Siihen, ettei sukupuoli- ja avioliittoasioita katsota tärkeimmän yhteiskunnallisen kysymyksen osaksi. Päinvastoin suuri yhteiskunnallinen kysymys alkaa näyttää sukupuoli-ongelman osalta tai lisäksi. Pääasia joutuu taka-alalle toisarvoisena. Se ei ainoastaan tuota epäselvyyttä siinä asiassa, vaan myös yleensä sumentaa ajattelua, sumentaa työläisnaisten luokkatietoisuutta.

— Sen lisäksi sietää tehdä vielä muuan huomautus. Jo Salomo tietäjä sanoi, että kaikella on aikansa. Sanokaa, olkaa hyvä, onko nyt aika pitää kuukausimääriä työläisnaisten harrastuksena sitä, miten rakastetaan ja otetaan vastaan rakkautta, miten pidetään seuraa ja ollaan seurusteltaessa huomionkohteena. Ja tietenkin vielä miten se kaikki on tapahtunut ja tapahtuu entisenä ja nyky-aikana ja tulevaisuudessa sekä eri kansoilla. Ja sitä nimitetään vielä ylväästi historialliseksi materialismiksi. Nyt tulee suunnata työläisnaisten kaikki ajatukset proletariaaniseen vallankumoukseen. Se luo perustan myös sekä avioliitto-olojen että sukupuolien välisten suhteiden todelliselle uusintamiselle. Mutta nyt totisesti tulee etusijalle toisia ongelmia kuin Australian neekerien avioliittomuodot tai vanhan ajan maailman perheensisäiset avioliitot.

Historia asettaa entiseen tapaan Saksan proletaarin päiväjärjestykseen sellaiset asiat kuin Neuvostot, Versailles'in rauhan ja sen vaikutuksen naisjoukkojen elämään, työttömyyden, alenevan työpalkan, verot ja paljon muuta. Samalla sanoen pysyn kannassani, ettei se ole oikea, ei lainkaan oikea työläisnaisten poliittisen ja yhteiskunnallisen valistuksen menetelmä. Kuinka olette voineet olla vaiti? Teidän olisi pitänyt asettaa arvovaltanne sitä vastaan.

Selitin kiivaalle ystävälleni, etten ollut lyönyt laimin tilaisuutta arvostella, väittää johtavia naistovereita vastaan ja puhua julkisestikin erinäisissä paikoissa. Mutta tietäähän hän, ettei kukaan ole profeetta omalla maallaan ja sukukuntansa keskellä. Arvosteluni nostatti minuun nähden epäilystä, että „minussa on vielä vahvasti sosialidemokraattisen asennoitumisen sekä vanhaaikaisen pikkuporvarillisuuden jätteitä”. Loppukädessä arvostelu ei ollut kuitenkaan turhaa. Sukupuoli- ja avioliittoasiat eivät ole enää keskiönä kerhoissa ja väittelyilloissa.

Lenin kehitteli ajatuksensa lankaa edelleen.

— Tiedän, tiedän,— hän sanoi,— minuakin kyllin epäillään siinä suhteessa poroporvariksi. Mutta suhtaudun siihen tyynesti. Vastikään porvarillisten katsomusten munasta kuoriutuneet telenokat ovat aina hirveän viisaita. Meidän pitää mukautua siihen, mutta emme aio „parantaa” itseämme. Nuorisoliike sairastaa myös sukupuoliasioiden nykyaikaisten asettamusten tähden ja harrastaa niitä ylettömästi.

Lenin painosti ironisesti „nykyaikaisia” sanaa ja samalla aivan kuin olisi hosunut sitä pois.

— Kuten minulle on tiedotettu, sukupuolikysymykset ovat myös tutkiskelun mielialiheena teidän nuorisojärjestöissänne. Ei kuulemma tahdo riittää sen aiheen selostajia. Sellainen hulluttelu on nuorisoliikkeelle erikoisen vahingollista, erikoisen vaarallista. Se voi kiihottaa ja ärsyttää ylettömästi erinäisten henkilöiden sukupuolielämää ja aiheuttaa nuorten ihmisten terveyden ja voiman turhaa kulutusta. Teidän tulee taistella sitäkin ilmiötä vastaan. Onhan nais- ja nuorisoliikkeellä paljon kosketuskohtia. Naisten, kommunistitovereidemme, tulee tehdä kaikkialla nuorison kanssa yhteistä ohjelmallista työtä. Se korottaa ja kantaa heidät yksilöäitien maailmasta yhteiskunnalliseen äitien maailmaan. On tarpeen edistää naisten yhteiskunnallisen elämän ja toiminnan kaikenpuolista heräämistä, että he pääsisivät pikkuporvarillisen, individualistisen koti- ja perhepsykologian suppeudesta. Sanoin tämän vain muun muassa.

— Meilläkin melko suuri osa nuorisoa harrastaa sukupuoliasioiden „porvarillisen ymmärryksen ja porvarillisen moraalien reviiisiota”. Ja pitänee sanoa — melko suuri osa parasta todella paljonlupaavaa nuorisoamme. Asia on niin kuin juuri mainitsitte. Sodan seurausten ja alkaneen vallankumouksen ilmapiirissä

vanhat ideologiset arvot menevät nurin ja kadottavat hillitsevän voimansa. Uudet arvot kiteytyvät valmiiksi verkalleen, taistelun tietä. Ihmisten välisiä suhteita ja naisen ja miehen välisiä suhteita koskevat katsomukset vallankumouksellistuvat, vallankumouksellistuvat myös tunteet ja ajatukset. Yksilön oikeuden ja kollektiivin oikeuden ja siis myös yksilön velvollisuuksien välillä tapahtuu uudet rajoittelut. Se on hidasta ja usein hyvin kivullista häviämisen- ja syntymisprosessia. Se kaikki koskee myös sukupuoli-suhteita, avioliittoa ja perhettä. Parhaissa ihmisissä herättää voimakasta inhoa vaikeasti purettavan porvarillisen avioliiton lahoaminen, mädännäisyys ja saasta, joka takaa vapauden aviomiehelle ja panee orjuuteen vaimon, sellainen sukupuolimoraalin ja -suhteiden iljettävä valheellisuus.

— Porvarillisen valtion avioliittoa ja perhettä määrittelevien lakien paino voimistaa pahaa ja kärkevoittää ristiriitoja. Se on „pyhän yksityisomistuksen” aikaansaamaa sortoa. Se pyhittää myytävyyden, alhaisuuden ja saastan. „Kunnollisen” porvari-yhteiskunnan valheellisuus on kaiken kukkurana. Ihmiset nousevat vallitsevaa iljettävyttä ja kataluutta vastaan. Ja tänä aikakautena, jolloin mahtavat valtiot kukistuvat, kun entiset valtasuhteet rikkoutuvat, ja kokonainen yhteiskunnallinen maailma alkaa tuhoutua, sellaisena aikakautena yksityisen ihmisen tunne-elämä muuttaa nopeasti muotoaan. Kiihottava vaihtelunhalu nautinnoissa saa helposti hillittömän voiman. Avioliiton ja sukupuoliyhteyden muodot porvarillisessa mielessä eivät anna enää tyydytystä. Avioliiton ja sukupuolisuhteiden alalla lähenee vallankumous, joka on proletaarisen vallankumouksen kanssa sopusoinnussa. Ymmärrettävästi sen esille nostama tavattoman sekava asiavyhytti kiinnostaa syvästi sekä naisia että myös nuorisoa. Kummatkin kärsivät erikoisen voimakkaasti nykyisin sukupuolisuhteissa vallitsevasta sekasorrosta. Nuoriso kapinoi sitä vastaan iälleen ominaisella kiivaudella. Se on ymmärrettävää. Ei mikään voisi olla sen valheellisempää kuin ruveta saarnaamaan nuorisolle munkkiasketismia ja likaisen porvarillisen moraalin pyhyttä. Tuskin on kuitenkaan hyvä, että sukupuolikysymykset, jotka nousevat voimakkaasti esiin luonnollisista syistä, tulevat keskeisiksi nuorison henkisessä elämässä. Seuraukset voivat olla suorastaan kohtalokkaita. Kysykääpä sitä tov. Lilinalta. Hänellä on varmaankin kokemusta eri kasvatuslaitoksissa suorittamansa laajan työn pohjalla, ja te tiedätte, että hän on tosi kommunisti, vailla ennakkoluuloja.

— Nuorison muuttunut suhde sukupuolielämän kysymyksiin on tietenkin „periaatteellista” ja tavallaan nojaa teoriaan. Monet sanovat asennetaan „vallankumoukselliseksi” ja „kommunistiseksi”. He uskovat vilpittömästi asian olevan niin. Minuun, vanhaan mieheen, se ei vaikuta. Vaikka en ole vähääkään synkkä-

mielinen askeetti, tuntuu minusta melko usein sittenkin nuorison — ja usein myös aikuisten — niin sanottu „uusi sukupuolielämä” puhtaasti porvarilliselta, se tuntuu kunnan porvarillisen pöytäsalin muunnokselta. Sillä ei ole mitään yhteistä vapaan rakkauden kanssa, niin kuin me, kommunistit, sen ymmärrämme. Tietysti tiedätte kuuluisan teorian siitä, että kommunistisessa yhteiskunnassa käy sukupuolihaluja ja rakkauden tarpeen tyydyttäminen muka yhtä yksinkertaisesti ja huomaamatta kuin vesilasillisen juominen. Siitä „vesilasiteoria” nuorisomme on tullut vimmiaan, suorastaan vimmiaan. Siitä teoriasta on tullut monien nuorukaisten ja neitosten karvas kohtalo. Sen kannattajat väittävät teorian olevan marxilaisen. Kiitos vain sellaisesta „marxismista”, joka johtaa kaikki yhteiskunnan ideologisessa päällysrakenteessa esiintyvät ilmiöt ja muutokset välittömästi, suoraviivaisesti ja kokonaan yksinomaan taloudellisesta perustasta. Asia ei ole lainkaan niin yksinkertainen. Muuan Friedrich Engels on jo kauan sitten havainnut tämän historiallista materialismia koskevan tosiasian.

— Mielestäni kuuluisa „vesilasiteoria” ei ole lainkaan marxilainen, vaan se on kaiken lisäksi yhteiskunnanvastainen. Sukupuolielämässä ei ilmene ainoastaan se, mitä on luonnolta saatu, vaan myös se, mitä kulttuuri on tuonut mukanaan, olkoon se sitten ylevää tai alhaista. Engels mainitsee „Perheen alkuperässä”, kuinka tärkeää on sukupuolirakkauden kehittyminen ja hienostuminen. Sukupuolisuhteet eivät ole yksinomaan yhteiskunnallisen talouselämän ja ruumiillisen tarpeen välillä tapahtuvan pelin ilmennystä. Ei olisi marxismia, vaan rationalismia pyrkiä selittämään sukupuolisuhteiden muuttumisen johtuvan suoraan taloudellisesta baasiksesta erottamalla ne sellaisenaan koko ideologiaan kuuluvasta yhteydestä. Tietenkin jano vaatii tyydytystä. Mutta ei suinkaan normaali ihminen käy normaalioloissa kadulle liikaan pitkäkseen juodakseen lätäköstä? Tai edes juomalasista, jonka reunaa ovat koskettaneet kymmenet huulet? Ja tärkeintä on yhteiskunnallinen puoli. Veden juominen on todella yksilön asia. Mutta rakkauteen osallistuu kaksi, ja syntyy kolmas, uusi elämä. Siinä piilee yhteiskunnallinen mielenkiinto, syntyy velvoittava suhde kollektiiviin nähden.

— Kommunistina en tunne vähääkään mieltymystä „vesilasiteoriaan”, vaikkapa sitä koristaisi „vapautetun rakkauden” nimilappu. Sitä paitsi se ei ole edes uusikaan eikä kommunistinen. Muistanette, että sitä oppia julistettiin kaunokirjallisuudessa suunnilleen viime vuosisadan puolivälissä „sydämen emansipaationa”. Porvarillisessa käytännössä se on muuttunut ruumiin emansipaatioksi. Entiseen aikaan julistaminen tapahtui lahjakkaammin kuin nykyään; en pysty arvostelemaan, miten on käytännöllisen puolen laita.

— En suinkaan tahdo saarnata arvostelullani asketismia. Sellainen ei ole tullut mieleenikään. Ei asketismia, vaan elämäniloa ja vireyttä kommunismin tulee tuoda mukanaan, ja niiden herättämisessä on osansa myös rakkauselämän kyllyydellä. Nykyisin tavataan usein sukupuolielämän liiallisuutta, mutta se ei mielestäni tuo mukanaan elämäniloa eikä vireyttä, vaan päinvastoin heikentää niitä. Vallankumouksen aikoina sellainen on pahaksi, kerrassaan pahaksi.

— Erikoisesti kaipaa elämäniloa ja vireyttä nuoriso. Tervettä urheilua — voimistelua, uintia, retkeilyä, kaikenlaista liikuntakasvatusta, monipuolisia henkisiä harrastuksia, opiskelua, selitystyötä, tutkistelua ja mahdollisuuden mukaan sitä kaikkea yhdessä! Se kaikki antaa nuorisolle enemmän kuin ainaiset puheet ja väittelyt sukupuoliasioista ja niin sanotusta „elämän kuluttamisesta”. Terve sielu terveessä ruumiissa! Ei munkki eikä Don Juan, mutta ei myöskään saksalainen poroporvari keskiväli-
muotona. Tehän tunnette nuoren toverin XYZ. Kaunis ja hyvin lahjakas nuorukainen! Pelkään, ettei hänestä sittenkään tule mitään kunnollista. Kuin villiintyneenä hän vaihtelee yhtenä rakkaustarinoitaan. Sellainen on haitallista poliittiselle taistelulle sekä vallankumoukselle. En takaa myöskään, ovatko luotettavia ja kestäviä taistelussa sellaiset naiset, joiden henkilökoh-
tainen romaani on punoutunut politiikkaan, tai miehet, jotka juoksevat jokaisen hameen perässä ja antavat jokaisen nuoren naikkosen panna pään pyörälle. Ei, ei, se ei sopeudu yhteen vallankumouksen kanssa.

Lenin kavahti pystyyn, löi kädellään pöytään ja astui muutama askelen huoneen lattialla.

— Vallankumous vaatii joukoilta sekä yksilöltä voimien keskittämistä ja ponnistusta. Se ei siedä senkaltaisia orgiatiloja, jotka ovat ominaisia D'Annunzion dekadenttikirjain henkilöille, miehille sekä naisille. Hillittömyys sukupuolielämässä on porvarillista, se on mädännäisyyden tuntomerkki. Proletariaatti on nouseva luokka. Se ei kaipaa päihtymistä, joka huumaisi sen tai kiihottaisi. Se ei tarvitse sukupuolihillittömyyden päihdytystä eikä alkoholin päihdytystä. Se ei rohkene eikä tahdo unohtaa kapitalismin iljettävyyttä, saastaa ja raakuutta. Se saa parhaan taisteluvirikkeen luokkansa asemasta, kommunistisesta ihteestä. Se tarvitsee selvyttä, selvyttä ja vielä kerran selvyttä. Toistan, sen tähden ei saa olla lainkaan heikkoutta, ei lainkaan voimien haaskausta tai hävittämistä. Itsehillintä ja itsekuri ei ole orjuutta, niitä tarvitaan myös rakkaudessa. Mutta suokaa anteeksi, Klara. Olen tehnyt pitkän syrjähyppyn keskustelumme lähtöpisteestä. Minkä tähden ette huomauttanut minulle? Levottomuus sai minut innostumaan liikaa. Mieltäni vaivaa kovasti nuorisomme tulevaisuus. Nuoriso on osa vallankumousta. Ja jos

porvarillisen yhteiskunnan vahingolliset ilmiöt pääsevät leviämään myös vallankumouksen maailmaan, kuten eräiden rikkuruohojen pitkälle levittäytyvät juuret, niin on parempi ajoissa nousta sitä vastustamaan. Sitä paitsi nämä koskettelemanasi asiat ovat myös osa naisongelmaa.

Lenin puhui hyvin vilkkaasti ja vakuuttavasti. Tunsin, että hänen jokainen sanansa oli lähtöisin syvältä sydäimestä; hänen kasvoniilmeensä varmensi sen. Toisinaan tarmokas kädenliike korosti ajatusta. Minua hämmästytti se, kuinka Lenin hyvin tärkeiden poliittisten asiain ohella kiinnitti niin paljon huomiota yksityisiin ilmiöihin ja analysoi niitä. Eikä yksinomaan Neuvostovenäjän, vaan vieläpä myös kapitalistivaltioiden ilmiöihin. Erinomaisena marxilaisena hän käsitti ja selitti yksityisen, ilmenipä se missä muodossa tahansa, sen yhteydessä suureen ja kokonaiseen ja arvioi sen merkityksen tälle kokonaisuudelle. Hänen tahtonsa ja elämäntarkoituksensa oli suuntautunut varauksetta ja vääjäämättä kuin voittamaton luonnonvoima yhteen kohteeseen — vallankumouksen nopeistamiseen joukkojen asiana. Hän arvioi kaiken sen vaikutuksen mukaan, mikä sillä saattoi olla vallankumouksen valvutuneisiin taistelujoukkoihin, niin kansallisiin kuin kansainvälisiin, sillä hän näki aina selvästi edessään yhtenäisen, jakamattoman proletaarisen maailmanvallankumouksen ja otti tällöin kaikin puolin lukuun eräiden maiden historialliset erikoisuudet ja niiden kehitysvaiheiden erilaisuuden.

„Mikä vahinko, toveri Lenin, etteivät sanojanne kuulleet sadat ja tuhannet ihmiset. Tiedättehän, ettei teidän tarvitse minua käännöstyä. Mutta kuinka olisikaan tärkeää, että mielipiteenne kuulisivat sekä ystävät että viholliset!” huudahdin minä.

Lenin hymähti leppoisasti.

— Kenties pidän jolloinkin puheen tai kirjoitan koskettelemistani kysymyksistä. Myöhemmin, en nyt. Nyt pitää keskittää kaikki aika ja kaikki voimat muuhun. On tärkeämpiä ja painavampia huolia. Taistelu Neuvostovallan säilyttämisestä ja lujittamisesta ei ole vielä läheskään päättynyt. Meidän pitää yrittää parhaimmalla mahdollisella tavalla sulattaa Puolan kanssa käydyn sodan lopputulos. Etelässä pysyttelee vielä Wrangel. Olen tosin aivan varma, että selviämme hänestä. Se panee Englannin ja Ranskan imperialistit sekä heidän pienet vasallinsa vähän miettimään. Mutta sitten on vielä tehtävämme vaikein osa — kunnostaminen. Sen toimeenpanon aikana tulee olemaan merkityksensä myös sellaisilla asioilla kuin sukupuoli-suhteet, avioliitto- ja perhekysymykset. Ja teidän tulee toistaiseksi taistella siellä, missä milloin on tarpeen. Ette saa sallia, että niitä asioita selitetään vastoin marxilaisuutta ja luodaan perustaa desorganisoville poikkeamille ja vääristelyille. Niinpä pääsin vihdoin käsiksi teidän työhönne.

Lenin katsahti kelloon.

— On kulunut jo puolet aikaa, mikä on käytettävissäni,— hän sanoi.— Olen rupatellut liikaa. Teidän tulee kirjoittaa johtavat teesit naisten keskuudessa tehtävästä kommunistisesta työstä. Tiedän periaatteellisuutenne ja käytännöllisen kokemuksenne. Sen tähden keskustelemme siitä työstä vain lyhyesti. Niinpä ryhtykää työhön. Miten ymmärrätte ne teesit?

Kerroin hänelle suppeasti mitä ajattelin niistä. Lenin nyökkäsi muutaman kerran hyväksyvästi eikä keskeyttänyt puhettani. Kun olin sanonut sanottavani, katsoin häneen kysyvästi.

— Oikein,— hän sanoi,— puhukaa siitä työstä vielä Zinovjevin kanssa. Olisi myös hyvä, jos tekisitte siitä selostuksen vastuunalaisten puolueyöntekijänaisten kokouksessa ja ottaisitte asian yhteisesti käsiteltäväksi. Vahinko, suuri vahinko, ettei tov. Inessa¹ ole täällä. Hän on sairas ja on matkustanut Kaukasiaan. Kirjoittakaa teesit käsittelyn jälkeen. Komissio tarkastaa ne ja Toimeenpaneva Komitea tekee lopullisen päätöksen. Lausun mielipiteeni vain muutamista pääpykälistä, joista hyväksyn täydellisesti kantanne. Ne tuntuvat minusta tärkeiltä myös jokapäiväiselle agitaatio- ja propagandatyöllemme, koska tahdomme tehdä valmistustyötä menestyksellisille esiintymisille ja voitokkaille taisteluille.

— Teesien tulee tähdentää erikoisesti sitä, että naisten todellinen vapautuminen on mahdollista ainoastaan kommunismin kautta. Pitää tehdä perusteellinen selvitys, mikä rikkomaton yhteys vallitsee naisen aseman — ihmisenä sekä yhteiskunnan jäsenenä — ja tuotannonvälineiden yksityisomistuksen välillä. Sillä keinoin erottaudumme varmoin rajoin „naisten emansipaatiota” ajavasta porvarillisesta liikkeestä. Se laskee myös perustan sille, että naisasiaa tutkitaan yhteiskunnallisen asian, työväenliikkeen osana, ja niin muodoin se voidaan liittää lujasti proletaariseen luokkataisteluun ja vallankumoukseen. Naisten kommunistisen liikkeen tulee olla joukkoliikettä, tulee olla osana yhteistä joukkoliikettä, eikä ainoastaan proletaarien, vaan kaikkien riistettyjen ja sorrettujen, kaikkien kapitalismin uhrien liikettä. Siinä on naisliikkeen merkitys proletariaatin luokkataistelulle ja proletariaatin historialliselle luovalle tehtävälle, kommunistisen yhteiskunnan luomiselle. Meillä on syytä olla ylpeitä siitä, että vallankumouksellisten naisten parhaimmisto kuuluu meidän puolueemme, Kominterniin. Mutta sillä ei ole vielä ratkaisevaa merkitystä. Meidän tulee saada miljoonia työtätekeviä naisia kaupungeissa sekä maaseudulla mukaan taisteluamme ja eritoten yhteiskunnan kommunistiseen uudestijärjestelyyn. Ilman naisia ei voi olla oikeaa joukkoliikettä.

¹ Inessa Armand.— *Toim.*

— Ideologisesta käsityskannastamme juontuvat myös järjestötyön menetelmät. Ei mitään erillisiä kommunistinaisten järjestöjä! Naiskommunisti on yhtäläinen puolueen jäsen kuin mieskommunistikin, hänellä on samat velvollisuudet ja oikeudet. Siinä ei voi olla eriäviä mielipiteitä. Emme saa kuitenkaan sulkea silmiä tosiasioilta. Puolueella pitää olla elimensä — työläisryhmiä, valiokuntia, komiteoita, osastoja, tai nimitettäköönpä niitä miten hyvänsä, joiden erikoistehtävänä on herättää laajoja naisjoukkoja, yhdistää heitä puolueeseen ja pysyttää heidät puolueen vaikutuspiirissä. Sitä varten on tietenkin välttämättä tehtävä täysin mitoin järjestelmällistä työtä näiden naisjoukkojen keskuudessa. Passiivisuuden tilasta nostamiamme naisia meidän tulee kouluttaa, värvätä ja aseistaa Kommunistisen puolueen johtamaan proletaariseen luokkataisteluun. En tarkoita tällöin yksinomaan proletaarinaisia — tehdastyöläisiä tai kotilietensä ääressä hääriä. Muistissani ovat myös talonpoikaisnaiset, pikkuporvariston eri kerrostien naiset. Hekin ovat kaikki kapitalismin uhreja, ja sodan aikana heistä on tullut sitä vielä enemmän kuin koskaan muulloin. Tosiasiat ovat näkyvissä, näiden naisjoukkojen apoliittinen, epäyhteiskunnallinen ja takapajuinen ajattelutapa, heidän toimintapiirinsä suppeus ja koko heidän elämäntapansa. Olisi mieletöntä, kerrassaan mieletöntä jättää se huomiomme ulkopuolelle. Tarvitsemme omia elimiä tehdäksemme työtä heidän keskuudessaan, tarvitaan erikoisia agitaatiomenetelmiä sekä järjestömuotoja. Se ei ole „naisen oikeuksien” porvarillista puolustusta, se on käytännöllistä vallankumouksellista määrätietoisuutta.

Sanoin Leninille, että hänen mielipiteensä ovat minulle arvokas tuki. Monet toverit, varsin hyvät toverit, vastustivat todella ankarasti sitä, että puolue perustaisi erikoisia elimiä suunnitelmallisen työn suorittamiseksi laajojen naisjoukkojen keskuudessa. He sanoivat sitä palaamiseksi sosialidemokraattisiin perinteisiin, surullisenkuuluisaan „naisen emansipaatioon”. He todistelivat, että kommunististen puolueiden tulee toimia työtätekevien joukkojen keskuudessa tekemättä jaoituksia, koska ne tunnustavat periaatteessa täydellisesti naisten tasa-arvoisuuden. Naisiin tulee suhtautua aivan samalla tavalla kuin miehiin. Kaikki yritykset ottaa huomioon Leninin merkillepanemat seikat agitaatioissa ja järjestötyössä leimattiin vastakkaisten katsomusten kannattajien taholta opportunistiksi, petturuudeksi ja luopumiseksi periaatteesta.

— Tuo ei ole uutta eikä lainkaan todistuskelpoista, — sanoi Lenin siihen. — Älkää antako johtaa itseänne harhaan. Minkä tähden meillä ei ole missään, ei Neuvosto-Venäjälläkään puolueessa samaa määrää naisia kuin miehiä? Minkä tähden ammatillisesti järjestyneitä työläisnaisia on niin vähän? Nämä

tosiseikat ajatteluttavat. Siinä, että kielletään erikoiselimien välttämättömyys laajojen naisjoukkojen keskuudessa suoritettavassa työssämme, ilmenee Kommunistiseen työväenpuolueeseen¹ kuuluvien „kalliiden ystäviemme” hyvin periaatteellinen ja varsin radikaalinen kanta. Heidän mielestään pitää olla ainoastaan yksi järjestömuoto: työväen liitto. Tiedän sen. Vetoaminen periaatteisiin pääsee pinnalle monissa vallankumouksellisissa, mutta sekavissa mielissä „jos sattuu milloin käsitteissä vajuusta”, ts. milloin järki kieltäytyy käsittämästä päivänselviä tosiasioita, joihin pitää kiinnittää huomiota. Miten sellaiset „periaatteen puhtauden” varjelijat selviytyvät niistä kiertämättömistä teoista, joihin historia meidät pakottaa vallankumouksellisissa poliitikassamme? Kaikki ne jaarittelut hajoavat tomuksi armottoman välttämättömyyden edessä; emme voi toteuttaa proletaarista diktatuuria ilman miljoonia naisia, ilman heitä emme pysty suorittamaan kommunistista rakennustyötä. Meidän tulee löytää heidän luokseen tie, meidän on paljon tutkittava ja paljon kokeiltava sen löytääksemme.

— Sen tähden teemme täysin oikein, kun esitämme vaatimuksia naisten eduksi. Se ei ole minimi-ohjelma eikä uudistusohjelma sosialidemokraattisessa hengessä, II Internationalen hengessä. Se ei merkitse, että me tunnustamme uskovamme porvariston ja sen valtion ikuisuuteen tai edes pitkäikäisyyteen. Se ei ole myöskään yritystä tyyntä naisyjoukkoja reformeilla ja käännättää pois vallankumouksellisen taistelun tieltä. Ei mitään yhteistä reformistisen petkutuksen kanssa! Vaatimuksemme ovat vain käytännöllisesti lähtöisin siitä tosiasiallisesta huutavasta puutteesta ja häpeällisestä alennustilasta, minkä heikko ja porvarillisessa järjestelmässä oikeudeton nainen joutuu kestämään. Todistamme sillä, että olemme selvillä niistä puutteista, tajuamme myös naisen sorronalaisuuden, olemme tietoisia miehen etuoikeutetusta asemasta ja vihaamme, niin, vihaamme ja tahdomme hävittää kaiken sen, mikä painaa ja vaivaa työläisnaista, työläisen vaimoa, talonpoikaisnaista, pieneläjän vaimoa ja jopa monessa suhteessa myös vakavaraisen luokan naista. Porvarilliselta yhteiskunnalta naisille vaatimamme oikeudet ja yhteiskunnalliset toimenpiteet ovat todisteena, että ymmärrämme naisen aseman ja harrastukset ja otamme ne huomioon proletaarisen diktatuurin vallitessa. Emme tietenkään turttavien huoltotoimenpiteiden avulla. Ei, emme tietenkään, vaan kuin vallankumoukselliset, jotka kehottavat naisia kuten tasa-arvoisia, vertaisiaan käymään käsiksi talouden ja ideologisen päällysrakenteen uusintamiseen.

¹ *Saksan Kommunistinen työväenpuolue* — anarko-syndikalistinen pikku-porvarillinen ryhmä; muodostui 1919 Saksan Kommunistisesta puolueesta eronneista „vasemmistolaisaineksista”. — *Toim.*

Vakuutin Leninille, että olin hänen kanssaan samaa mieltä, mutta sanoin, että se kanta kohtaa epäilemättä vastustusta. Epävarmat ja arat älyniekat torjuvat sen „vaarallisena opportunnismina”. Ei sopinut liioin kieltää, että meidänkin nykyiset vaatimukset naisille voidaan ymmärtää ja tulkita väärin.

— Mitä vielä! — huudahti Lenin hieman tuikeasti.— Se vaara uhkaa kaikkia puheitamme ja tekojamme. Jos sen pelosta olemme ryhtymättä hyödyllisiin ja välttämättömiin tekoihin, niin meistä voi ilman muuta tulla intialaisia pylväspyhimyksiä. Ei liikahdustakaan, ei pienintäkään liikahdusta tai muuten lennämme kuperkeikkaa periaatteidemme korkean pylvään nokasta! Tässä tapauksessa ei ole kysymys ainoastaan siitä, mitä vaadimme, vaan myös siitä, miten sen teemme. Lienenkin korostanut sitä riittävän selvästi. On selvää, että emme saa propagandassamme hypistellä ja liikutella naisasiavaatimustemme nappuloita kuin rukousnauhaa. Ei, tosioloista riippuen meidän tulee taistella milloin minkin vaatimusten puolesta ja taistellessa tietenkin pitää huomion kohteena proletariaatin yhteiset edut.

— Jokainen yhteenotto saattaa meidät tietenkin ristiriitaan kunnioitetun porvarillisen ryhmän kanssa ja sen yhtä kunnioitetujen reformismia kannattavien lakeijain kanssa. Se pakottaa jälkimmäiset joko taistelemaan puolellamme ja johdollamme — mitä he eivät tahdo — tai näyttämään oikean karvansa. Niin muodoin taistelu nostaa meidät selvästi esiin ja näyttää kommunistiset kasvomme. Se virittää meitä kohtaan luottamusta laajoissa naisjoukoissa, jotka tuntevat olevansa miesten herruuden, työnantajan vallan ja koko porvarillisen yhteiskunnan riiston, orjuuden ja painostuksen alaisia. Kaikkien pettämät ja hylkäämät työtätekevät naiset alkavat ymmärtää, että heidän tulee taistella meidän puolellamme. Kaivataanko meidän kesken erikoista vakuuttelua, että naisten oikeuksista taisteltaessa pidetään ehdottomasti samalla silmällä perustavoitetta, vallan valtaamista ja proletariaatin diktatuurin pystyttämistä? Nykyhetkellä se on ja pysyy meidän a:na ja o:na. Se on selvää, aivan selvää. Mutta hyvin laaja työtätekevä naisväki ei tunne rajua halua tulla mukaamme taisteluun valtiovallasta, jos toivotamme aina yhtä ja samaa vaatimusta, vaikka toivottaisimme Jerikon pasuunoilla. Ei, ei! Meidän on saatava naisjoukot tajuamaan sekini, että kehotuksellamme on poliittinen yhteys työtätekevien naisten hädänalaisuuteen, tarpeisiin ja toiveisiin. Heidän pitää tietää, että proletaarinen diktatuuri merkitsee täydellistä oikeuksien tasarvoisuutta miehen rinnalla niin lainsanassa kuin myös elävässä elämässä, perheessä, valtiossa ja yhteiskunnassa sekä samalla vielä porvariston vallan kukistamista.

„Neuvosto-Venäjä todistaa sen, se on meille erinomaisena esimerkkinä!” huudahdin minä.

Lenin jatkoi:

— Neuvosto-Venäjä nostaa naisten asemaa koskevat vaatimuksemme esiin uudessa valossa. Proletariaatin diktatuurin aikana ne eivät ole enää proletariaatin ja porvariston välisen taistelun kohteena, vaan tiilinä kommunistisen yhteiskunnan rakennuksella. Se näyttää naisille toiselle puolelle rajaa, mikä käänteentekevä merkitys on sillä, että proletariaatti ottaa vallan käsiinsä. Pitää tehdä tarkkaa selitystä, mikä ero on heidän asemallaan täällä ja siellä, että saisitte naisjoukot mukaanne proletariaatin vallankumoukselliseen luokkataisteluun. Heidän mobiilisoitinsa, jonka suoritus vaatii periaatteiden selvää ymmärrystä lujalla organisaatiopohjalla, merkitsee Kommunistisen puolueen elämää ja voittoa. Mutta älkäämme narratko itseämme. Kansallisissa jaostoissamme ei ymmärretä tätä asiaa vieläkään oikein. Ne suhtautuvat passiivisesti ja odottavasti työtätekevien naisten joukkoliikkeen luomiseen kommunistisen puolueen johdolla suoritettavana tehtävänä. He eivät ymmärrä, että sellaisen joukkoliikkeen kehittäminen ja sen johtaminen on koko puolue toiminnan tärkein osa, jopa puolet yhteistä puoluettyötä. Jos he sattumalta milloin tunnustavat voimakkaan, selvän päämäärän omaavan kommunistisen naisliikkeen välttämättömäksi ja arvokkaaksi, on se platonista tunnustusta puheessa, mutta ei alituista puoluetuntoista huolenpitoa ja velvollisuutta.

— Agitaatio- ja propagandatoiminta naisjoukkojen keskuudessa, näiden herääminen ja vallankumouksellistaminen on heidän mielestään jotain toisarvoista, sellaista, mikä koskee vain kommunistinaisia. Kommunistinaisia moititaan siitä, ettei asia edisty nopeammin ja tarmokkaammin. Se on väärin, alkujuurta myöten väärin. Oikeaa separatismia ja naisten tasa-arvoisuutta à la rebours, kuten ranskalaiset sanovat, ts. naisten tasa-arvoisuutta nurinpäin. Mihin pohjautuu kansallisten jaostojemme väärä asenne? (En puhu Neuvosto-Venäjästä.) Loppukädessä se ei ole muuta kuin naisen ja naistyön aliarvioimista. Nimenomaan aliarvioimista. Valitettavasti voidaan vielä monia tovereitamme tarkoittaa sanoilla „hangatkaa kommunistia, niin löydätte porvarin”. Pitää tietenkin hangata tuntoherkkää kohtaa — hänen ajattelutapaansa suhtautumisessa naiseen. Voiko olla sen havainnollisempaa todistusta kuin se, että miehet katsovat rauhallisesti, kun naiset kuluvat vähäpätöisessä työssä, yksitoikkiosessa, rasittavassa, ajan ja voimat nielevässä työssä, kotitalouden hoidossa; katsovat, kuinka naisten näköpiiri siinä supistuu, järki himmenee, sydämenlyönti veltostuu ja tahto heikkenee? En puhu tietenkään porvarisnaisista, jotka sälyttävät kaikki kotiaskaret, lastenhoidonkin palkkapalvelijain huoleksi. Tarkoitan naisten valtaosaa, siinä luvussa myös työläisten vaimoja, vaikka nämä viettäisivät kaikki päivät tehtaassa, olisivat itse ansiotyössä.

— Hyvin harvat aviomiehet, harvat proletaaritkaan ajattelevat, kuinka paljon he voisivat huojentaa vaimonsa huolitaakkaa tai jopa kokonaan päästää hänet siitä, jos tahtoisivat auttaa „naisten työssä”. Eihän toki, sehän on „miehen oikeuden ja arvon” vastaista. Hän vaatii itselleen levon ja mukavuuden. Naisen kotielämä on jokapäiväistä uhrautumista tuhansien mitätömien pikku tehtävien suorituksessa. Aviomiehen entinen valta-oikeus on voimassa piilevässä muodossa. Hänen orjattarensa kostaa hänelle siitä objektiivisesti myös piilevässä muodossa: nainen laimentaa miehen mielenvireyttä ja taistelutarmaa takapajuisuudellaan ja sillä, ettei ymmärrä miehensä vallankumouksellisia ihanteita. Ne ovat niitä pikku toukkia, jotka huomaamatta ja hiljakseen jäytävät ja kuluttavat. Tiedän mitä työläisten elämä on — muutenkin kuin kirjoista. Naisväen keskuudessa suoritettavaan kommunistiseen työhömmä, poliittiseen työhömmä kuuluu tuntuvana annoksena miesten kasvattaminen. Meidän on puhdistettava pienimpiä juurinipukoita myöten pois vanha orjanomistajakatsanto. Sekä puolueesta että joukoista. Se on poliittinen tehtävämme yhtä lailla kuin on myös kipeästi välttämätöntä muodostaa esikunta sellaisista mies- ja naistovereista, jotka ovat saaneet perusteellisen teoreettisen sekä käytännöllisen valmennuksen suorittaakseen ja pitääkseen yllä puoluetöitä työtätekevien naisten keskuudessa.

Kysymykseeni Neuvosto-Venäjän nykyoloista Lenin vastasi:

— Proletaarisen diktatuurin hallitus — tietenkin liitossa Kommunistisen puolueen ja ammattiliittojen kanssa tekee kaikkensa sen hyväksi, että voitettaisiin miesten sekä naisten takapajuiset katsomukset ja sillä keinoin otettaisiin pois pohja vanhalta epäkommunistiselta ajattelutavalta. Kannattaako puhua-kaan, että lainsäädännössä on vahvistettu miehen ja naisen tasa-arvoisuus! Kaikilla aloilla on havaittavissa vilpittön halu toteuttaa sitä tasa-arvoisuutta. Me vedämme naisia mukaan neuvostotalouden ja hallintojen työhön, lainsäädäntöön sekä hallitustoimiin. Avaamme heille kaikkien kurssien ja oppilaitosten ovet parantaaksemme heidän ammatillista ja yhteiskunnallista valmennustaan. Perustamme yhteiskeittiöitä ja -ruokaloita, pesulaitoksia ja korjaamoja, lastenseimiä ja -tarhoja, lastenkoteja ja kaikenlaisia kasvatuslaitoksia. Sanalla sanoen, toteutamme vakavasti sitä ohjelmaa vaatimusta, että siirrämme yksityisen kotitalouden talous- ja kasvatustehtävät yhteiskunnan tehtäväksi. Sillä keinoin nainen vapautuu entisestä kotiorjuudesta ja kaikkinaisesta riippuvaisuudesta miehestään. Hän saa yhteiskunnassa täyden toimintamahdollisuuden kykyjensä ja taipumustensa mukaisesti. Lasten kehitykselle taas tarjoutuu suotuisamat olosuhteet kuin mitä heillä olisi kotona. Meillä on maailman

edistyksellisimmät lakisäädökset naisten työn suojelusta. Järjestyneiden työläisten valtuutetut toteuttavat niitä. Lisääntyy synnytyskoteja, äitien ja pienokaisten koteja, järjestämme äideille neuvontaa, rintalasten ja pienokaisten hoitokursseja, äitiyden ja lastensuojelun näyttelyjä ynnä muuta senkaltaista. Teemme hyvin vakavaa työtä varattomien ja työttömien naisten tarpeiden tyydyttämiseksi.

— Tiedämme erinomaisesti, että se kaikki on vielä vähäistä työtätekevien naisjoukkojen tarpeisiin verrattuna ja että se ei vielä läheskään merkitse heidän todellista vapauttamistaan. Ja sittenkin se on jättiläismäinen askel eteenpäin, jos verrataan siihen, mitä oli tsarinajan kapitalistisella Venäjällä. Onpa se paljon myös siihen verraten, mitä tehdään siellä, missä kapitalismissa on vielä rajaton valta. Se on hyvä alku. Suunta on otettu oikein, ja tulemme johdonmukaisesti ja kaikella tarmollamme kehittämään työtä siihen suuntaan. Te ulkomailla voitte olla siitä varmoja. Neuvostovaltion olemassaolon jokainen päivä selventää yhä paremmin sen, ettemme me pääse edistymään ilman miljoonia naisia. Kuvitelkaapa, mitä se merkitsee maassa, missä runsaasti 80% väestöstä on talonpoikia. Pientalonpoikaistalous merkitsee yksilön kotitaloutta ja naisen kiinnitystä siihen. Teidän on siinä suhteessa oleva paljon parempi ja helpompi kuin meidän, sillä ehdolla tietenkin, että proletaarijoukkonne tajuavat objektiivisen historiallisen kypsyytensä vallan valtaamiseen, vallankumoukseen. Älkäämme menettäkö toivoamme. Voimamme kasvavat vaikeuksien mukana. Elävän elämän välttämättömyys sysää meidät uusille raiteille myös naisjoukkojen vapauttamisessa. Toverillinen solidaarisuus Neuvostovaltioon liittyvänä saa aikaan suuria. Tietenkin toverillinen solidaarisuus kommunistisessa eikä porvarillisessa mielessä, kuten sitä saarnaavat reformistit, joiden vallankumouksellinen intomielisyys on menettänyt väkyytensä kuin huokea etikka. Käsi kädessä toverillisen solidaarisuuden kanssa on edistyvä myös henkilökohtainen aloitteellisuus, joka muuttuu yhteisön toiminnaksi ja sulautuu siihen. Maaseudullakin tapahtuu proletaarien diktatuurin aikana naisen vapautuminen, kun kommunismi toteutetaan. Siinä suhteessa panen suurimman toivoni teollisuutemme ja maataloutemme sähköistämiseen. Se on suurenmoinen tehtävä! Sen toimeenpanossa on suuria, hirvittävän suuria vaikeuksia. Niiden voittamiseksi on välttämättä päästettävä valloilleen ja kasvatettava mahtavia joukkovoimia. Miljoonien naisten tulee osallistua siihen.

Viimeisten kymmenen minuutin aikana oli koputettu oven kahdesti, mutta Lenin ei keskeyttänyt puhettaan. Nyt hän avasi oven ja huudahti:

— Tulen heti!

Minuun päin kääntyen hän virkkoi vielä hymyillen:

— Tiedättekö, Klara, käytän hyväkseni sitä, että olen keskustellut naishenkilön kanssa, ja selitän myöhästymisen syyksi tietenkin yleisesti tunnetun naisten puheliaisuuden. Vaikka todellisuudessa tällä kertaa on puhunut paljon mies eikä nainen. Yleensä kyllä minun pitää antaa tunnustus, että te osaatte todella kuunnella vakavasti. Kenties juuri se onkin saanut minut puhumaan näin paljon.

Tämän leikkisän huomautuksen jälkeen Lenin auttoi takkia päälleni.

— Teidän tulee pukeutua lämpimämmin,— sanoi hän huolehtivaisesti,— Moskova ei ole Stuttgart. Tarvitsette huolenpitoa. Älkää vilustuko. Näkemiin.

Hän puristi lujasti kättäni.

* * *

Suunnilleen parin viikon päästä keskustelin seuraavan kerran naisliikkeestä Leninin kanssa. Lenin tuli luokseni. Kuten melkein aina, hän tuli käymään odottamatta, yhtäkkiä, levähdysajallaan, kesken sitä jättivoimia vaativaa työtä, jota voitokkaan vallankumouksen johtaja teki. Hän näytti hyvin väsyneeltä ja huolestuneelta. Wrangel ei ollut vielä lyöty lopullisesti ja suurten kaupunkien elintarvikehuolto tuijotti Neuvostohallitukseen kysymyksenä kuin armoton sfinksi.

Lenin kysyi, miten oli teesien laita. Kerroin hänelle, että oli pidetty ison valiokunnan istunto, johon olivat ottaneet osaa ja lausuneet mielipiteensä kaikki nykyään Moskovassa olevat huomattavat naiskommunistit. Teesit ovat valmiit ja tulevat nyt käsiteltäväksi pienessä valiokunnassa. Lenin neuvoi pyrkimään siihen, että III Maailmankongressi harkitsisi kysymyksen asiaankuuluvalla perusteellisyydellä¹. Pelkästään se tosiasia voittaa monien tovereiden ennakkoluulot. Yleensä sen järjestämiseen pitää ensi sijassa käydä käsiksi naiskommunistien ja sitä paitsi käydä käsiksi perusteellisesti.

— Ei tarvita hyvien tätien lavertelua, vaan pitää puhua lujalla varmalla äänellä kuten taistelijat,— huudahti Lenin vilkkaasti.— Kongressi ei ole salonki, jossa naisten tulee olla tenhonsa loistossa, kuten romaaneissa puhutaan. Kongressi on taisteluareena, missä me taistelemme vallankumouksellisessa toiminnassa tarvittavasta tiedosta. Todistakaa, että pystytte taisteluun. Tietenkin ensi sijassa vihollisia vastaan, mutta myös

¹ Kominternin III kongressi kuuli Klara Zetkinin selostuksen vallankumouksellisesta naisliikkeestä ja teki päätökset: 1) Naiskommunistien kansainvälisen yhteyden lujittamisesta ja Kominternin Kansainvälisen sihteeristön tehtävistä naisten keskuudessa suoritettavassa työssä sekä 2) Kommunistisen työn muodoista ja menetelmistä naisten keskuudessa.— *Toim.*

puolueen sisässä, kun on tarpeen. Kysymyshän on laajoista naisjoukoista. Venäläinen puolueemme tulee kannattamaan kaikkia ehdotuksia ja toimenpiteitä, jotka auttavat valtaamaan nuo joukot. Jos naiset eivät tule puolellemme, niin vastavallankumoukselliset voivat viedä heidät meitä vastaan. Se meidän tulee aina muistaa.

„Naisjoukoista pitää tulla meikäläisiä, vaikka heidät olisi kahlehdittu taivaaseen”, tartuin Leninin ajatukseen.— „Täällä vallankumouksen keskustassa, missä elämä kuohuu ja valtimo lyö nopeasti ja voimakkaasti, mielessäni on syntynyt suunnitelma työtätekevien naisjoukkojen suuresta kansainvälisestä esiintymisestä. Teidän laajat puolueettomien naisten konferenssit ja uestajakoukukset ovat antaneet minulle siihen erikoisen sysäyksen. Meidän on yritettävä kehittää ne kansallisista kansainvälisiksi. Epäilemätön tosiasia on, että maailmansota ja sen seuraukset ovat järkyttäneet syvästi eri yhteiskuntaluokkien ja -kerrosten hyvin laajoja naisjoukkoja. Niissä on alkanut kuohunta, ne ovat lähteneet liikkeelle. Katkerat huolet toimeentulon turvaamisesta ja olemassaolon sisällön löytämisestä asettaa heille kysymyksiä, joista enimmällä osalla on ollut vain heikko aavistus ja jotka vain hyvin harvat ovat täysin tajunneet. Porvarillinen yhteiskunta ei kykene vastaamaan niihin tyydyttävästi. Vastaamaan kykenee ainoastaan kommunismi. Meidän on saatava kapitalististen maiden laajat naisjoukot se tajuamaan ja sitä varten on kutsuttava koolle puolueeton kansainvälinen naisten kongressi”.

Lenin ei vastannut heti. Hän mietti, ja hänen katseensa näytti kääntyneen sisäänpäin, suupielissä oli tiukka piirre ja alahuuli hieman törössä.

— Niin, se meidän on tehtävä,— hän sanoi sitten.— Hyvä suunnitelma. Mutta ei hyvä eikä erinomaisinkaan suunnitelma ole minkään arvoinen, ellei sitä toteuteta hyvin. Oletteko jo ajatellut sen toteuttamista? Miten kuvittelette sen tapahtuvan?

Esittelin Leninille yksityiskohtaisesti mitä ajattelin siitä. Eri maiden naiskommunisteista on aluksi muodostettava, ollen alati kiinteässä kosketuksessa kansallisiin jaostoihimme, komitea kongressin valmistamista, toimeenpanoa ja käyttöä varten. Alkaako se komitea heti paikalla toimia virallisesti ja julkisesti, se on kysymys, jota on punnittava tarkoituksenmukaisuuden kannalta. Joka tapauksessa komitean jäsenten ensimmäisenä tehtävänä on ruveta eri maissa kosketuksiin proletaarisen poliittisen naisliikkeen ammatillisesti järjestyneiden naistyöläisten johtajien kanssa, kaiken kaltaisten ja eri suuntausten porvarillisten naisjärjestöjen kanssa ja vihdoin myös huomattujen naislääkärien, opettajattarien, kirjailijattarien yms. kanssa ja muodostaa kansallinen puolueeton valmistava valiokunta. Näiden kansallisten komiteain jäsenistä on muodostettava kansainvälinen komitea,

joka pitääkin huolen kansainvälisen kongressin koolle kutsumisesta ja määrää kongressin työjärjestyksen, paikan ja alkamisaian.

Mielestäni kongressin on käsiteltävä ensi sijassa naisen ammattityön oikeutta. Samassa on keskusteltava ja selitettävä sellaisia asioita kuin työttömyys, työpalkan tasoittaminen samantyyppisessä työssä, 8-tuntisen työpäivän ja työläisnaisten työn suojelun lainsäädännöllisestä voimaansaattamisesta, ammattiliittojen järjestäminen, äidin ja lasten yhteiskunnallinen suojeleminen, yhteiskunnalliset toimenpiteet kotiemännän ja äidin aseman huojentamiseksi jne. Edelleen työjärjestykseen on otettava naisen asema suku- ja avioliitto-oikeudessa sekä yleisessä valtiollisessa oikeudessa. Perusteltuani nämä ehdotukseni selitin, miten eri maissa kansallisten komiteain piti mielestäni suunnitelmallisella kokous- ja lehdistökampanjalla suorittaa kongressin perusteellinen valmistelu. Sillä kampanjalla on erikoisen tärkeä merkitys. Sen on herätettävä laajat naisjoukot, viritettävä heissä halu tutkia vakavasti käsiteltäviä kysymyksiä ja kiinnitettävä heidän huomionsa kongressiin ja samalla juuri sillä myös kommunismiin ja Kommunistisen Internationalen puolueisiin. Kampanja pitää saada käsittämään kaikkien yhteiskuntakerrosten työtätekevät naiset. Sen on oltava takeena, että kongressiin osallistuvat ja sen työhön ottavat osaa kaikkien tarkoitettujen järjestöjen edustajat sekä myös naisten avointen kokousten lähettämät edustajat. Kongressin on oltava „kansan edustajisto” kokonaan toisessa merkityksessä kuin porvarilliset parlamentit.

On itsestään selvää, että kommunistinaisten tulee olla paitsi liikkeellepanevana voimana, myös johtavana voimana siinä valmistelutyössä, jota jaostojemme tulee mahdollisimman tarmokkaasti tukea. Se kaikki koskee tietenkin myös kansainvälisen komitean toimintaa, varsinaisen kongressin töitä ja näiden mahdollisimman laajaa hyväksikäyttöä. Työjärjestyksen kaikista kysymyksistä kongressille pitää ehdottaa kommunistiset teesit ja vastaavat päätöslauselmat, jotka on tehty huolitellusti periaatteelliselta kannalta ja perusteltu kunnolla yhteiskunnallisia tosiasioita tieteellisesti käsittelemällä. Teesit pitää käsitellä etukäteen ja Kominternin Toimeenpanevan Komitean kuuluu ne hyväksyä. Kommunististen päätösten ja tunnusten tulee olla kongressin töiden ja yhteisen huomion keskiönä. Edustajakokouksen jälkeen ne pitää välttämättä agitaation ja propagandan avulla saada leviämään mahdollisimman laajoihin naisjoukkoihin, jotta kyseiset tunnukset olisivat määräävinä vastedes naisten kansainvälisissä joukkoesiintymisissä. Välttämättömänä ennakoehdtona on luonnollisesti se, että naiskommunistit esiintyisivät kaikissa komiteoissa ja varsinaisessa kongressissa lujana yhdenmielisenä kokonaisuutena, että he toimisivat samoin mielipitein, yhteisin

voimin, periaatteellisella selkeydellä ja varauksettomalla suunnitelmallisuudella. Kaikista esiintymisistä pitää sopia yhteisesti.

Lenin nyökäytti monta kertaa puheeni aikana niin kuin olisi myönnellyt ja teki lyhyitä hyväksyviä huomautuksia.

— Olette mielestäni suunnitellut asian varsin hyvin poliittiselta kannalta ja pääpiirteissään myöskin järjestelyn kannalta, — hän sanoi. — Olen aivan samaa mieltä, että sellainen kongressi voisi nykytilanteessa suorittaa merkityksellisen työn. Siinä on mahdollisuutena saada puolellemme hyvin laajat naisjoukot, varsinkin kaikenkaltaista ammattityötä tekevät naisjoukot, teollisuustyöläiset, kotiapulaiset sekä myös opettajattaret ja muut toimitsijat. Se olisi hyvä, oikein hyvä! Ajatelkaa tilannetta. Miten suurta voiman lisää merkitseekään vallankumoukselliselle proletariaatille naisjoukkojen tietoinen suuttumus suurten taloudellisten ottelujen tai myös poliittisten lakkojen aikana! Sillä ehdolla tietenkin, että pystymme ne naisjoukot valtaamaan ja pitämään puolellemme. Se merkitsisi suuria, jopa suorastaan valtavia etuja. Mutta mitä arvellette eräistä kysymyksistä? Luultavasti valtiolliset viranomaiset suhtautuvat kongressin koollekutsumiseen varsin epäsuopeasti ja yrittävät sitä häiritä. Tuskin ne sentään rohkenevat tukahduttaa sitä karkeasti. Se ei ainakaan teitä säikäytä. Mutta ettekö pelkää, että niin komiteoissa kuin varsinaisessa kongressissa porvariston ja reformismin naisedustajat voittavat teidät, naiskommunistit, määrällisesti sekä epäilemättömällä etevämmyydellään? Ja sitten oletteko ennen kaikkea todella varma naiskommunistitovereidenne marxilaisesta koulutuksesta, siitä, että heistä voi saada iskuryhmän, joka kestää kunnialla taistelun?

Siihen vastasin Leninille, että viranomaiset tuskin uhkaavat kongressia panssarinyrkillä. Kongressin pilkkaaminen ja karkea häرنäily on vain agitaatiota sen hyväksi. Ei-kommunististen ainesten lukumäärää ja etevyyttä vastaan me, kommunistit, voimme esittää historiallisen materialismin tieteellisen pätevyyden yhteiskunnallisten ongelmien käsittelyssä ja valaisemisessa ja vaatimustemme johdonmukaisuuden niiden ratkaisemiseksi. Lopuksi — eikä se ole viimeinen — meidän panoksenamme on proletariaisen vallankumouksen Venäjällä saavuttama voitto ja vallankumouksen suorittama työ naisen vapauttamisessa. Eräiden tovereiden heikko ja riittämätön valmennus on korvattavissa suunnitelmallisella ennako- ja yhteistyöllä. Siinä suhteessa toivon mitä parhaita venäläisiltä naiskommunisteilta. He muodostavat varmasti falangimme rautaisen ydinjoukon. Heidän rinnallaan rohkenisin käydä tyynesti paljon vaativampaankin kuin otteluihin kongressissa. Sitä paitsi vaikka kärsisimme tappion äänestyksessä, niin pelkästään tosiasiana taistelomme nostaa kommunismin etualalle ja sillä on huomattava propagoiva merki-

tys, samalla kun se tuo meille uusia tukipisteitä tulevaa työtämme varten. Lenin purskahti nauramaan.

— Teillä on yhä entiseen tapaanne intomielinen suhde venäläisiin vallankumouksellisiin. Niin, niin, vanha rakkaus ei unohdu. Uskottavasti olette oikeassa. Sitkeän taistelun jälkeen tappiokin olisi voitoksi, se valmistaisi sitä, että tulevaisuudessa saamme puolellemme työtätekeviä naisjoukkoja. Yleensä on kysymys sellaisesta toimenpiteestä, jota kannattaa pelotta yrittää. Emme voi mitenkään joutua kokonaan häviölle. Tietysti toivon voittoa, toivon voittoa täydestä sydäimestä. Se vahvistaisi voimiamme tuntuvasti, laajentaisi ja lujittaisi taistelurintamaamme, se saisi rivimme elävöitymään, liikkumaan ja toimimaan. Sellainen on aina hyödyllistä. Sen lisäksi kongressi herättäisi porvariston ja sen reformistiystävien leirissä lisää levottomuutta, epävarmuutta, ristiriitoja ja yhteenottoja. Voidaan kuvitella, ketä istuntoon tulee yhdessä „vallankumouksen hyeenain” kanssa, jos asia sujuu hyvin heidän johdollaan: siinä on silloin Scheidemannin ja Dittmannin ja Leginin ylijohdolla kesytettyjä rehelliä naissosialidemokraatteja, paavin siunauksen saaneita tai Lutherin oppia kannattavia hurskaita kristittyjä, todellisia salaneuvosten tyttäriä ja vastaleivottuja valtioneuvoksettaria, englantilaisia ladymaisien hienoja pasifisteja ja hehku-mielisiä ranskalaisia nais-asian ajajia. Mikä porvarillisen maailman kaaos ja luhistuma kongressista heijastuukaan! Mikä kuva sen toivottomasta umpikujasta! Kongressi voimistaisi hajaannusta ja siten heikentäisi vastavallankumouksen voimia. Vihollisvoimain heikkeneminen joka tavalla merkitsee meidän voimamme kasvua. Kannatan kongressia. Puhukaa siitä Zinovjevin kanssa. Hän ymmärtää täysin asian tärkeyden. Kannatamme häntä koko tarmolla. Alkakaa siis. Toivotan teille menestystä taistelussa.

Puhuimme vielä Saksassa vallitsevasta tilanteesta, erikoisesti keskustelimme kohta pidettävästä vanhojen spartakistien¹ sekä

¹ *Spartakistit* — ensimmäisen maailmansodan aikana tammikuussa 1916 K. Liebknechtin, R. Luxemburgin, F. Mehringin, K. Zetkinin ja eräiden muiden johdolla perustetun Spartakus liiton jäsenet. He tekivät joukoissa vallankumouksellista propagandaa imperialistista sotaan vastaan, paljastivat saksalaisen imperialismin anastuspolitiikkaa sekä sosialidemokratian johtajien petturuuden. Mutta spartakistit, saksalaiset vasemmistolaiset eivät päässeet vapaaksi puolimenševistisistä virheistä teorian ja politiikan tärkeimmissä kysymyksissä. Saksalaisten vasemmistolaisten virheitä on arvosteltu V. I. Leninin teoksissa: „Juniuksen kirjasen johdosta” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 291—305), „Marxismien karrikatyyristä ja „imperialistisesta ekonomismista”” (ks. Teokset, 23. osa, ss. 16—64) ym. Huhtikuussa 1917 Spartakus liiton jäsenet yhtyivät Saksan keskustalaisten Riippumattomaan sosialidemokraattiseen puolueeseen säilyttäen siinä järjestöllisen itsenäisyytensä. Marras-

riippumattomien¹ vasemmistosiiven „yhdistävästä edustajakokouksesta”. Sen jälkeen Lenin poistui kiirehtien ja mennessään toisen huoneen läpi tervehti tuttavallisesti eräitä siinä työssä olleita tovereita.

Zinovjev myös hyväksyi suunnitelmani. Illoin ja toiveikkain mielin ryhdyin valmistamaan työhön. Kongressiaate murtui kuitenkin Saksan ja Bulgarian naiskommunistien asenteeseen. Ellei oteta lukuun Neuvosto-Venäjä, he johtivat tuolloin huomatuinta kommunistista naisliikettä. He epäivät jyrkästi kongressin koollekutsumisen.

Lenin vastasi minulle, kun ilmoitin asiaintilasta:

— Ikävästi kävi, hyvin ikävästi! Ne toverit löivät laimin loistavan mahdollisuuden avata hyvin laajoille naisjoukoille uusia parempia näköaloja ja sillä keinoin saada ne mukaan proletariaatin vallankumoustaisteluun. Kuka tietää, toistuuko niin suotuisa tilaisuus piankaan. Rauta pitää takoa kuumana. Mutta tehtävä sellaisenaan säilyy. Teidän on yhä edelleen etsittävä tietä naisjoukkoihin, jotka kapitalismi on painanut hirvittävään hädänalaisuuteen. Teidän on etsittävä sitä kaikin keinoin. Siitä välttämättömästä asiasta ei saa luopua. Kapitalismia ei voiteta eikä kommunistimia rakenneta, ellei ole järjestynyttä joukkotoimintaa kommunistien johdolla. Sen tähden on myös naisjoukkojen Akheron lopulta saatava liikkeelle.

* * *

On kulunut vallankumouksellisen proletariaatin ensimmäinen vuosi ilman Leniniä. Tämä vuosi on osoittanut hänen asiansa kestävyuden ja johtajan erinomaisen nerokkuuden. Tykinlaukaukset tiedottavat suruhetken, jolloin Lenin vuosi sitten ainiaaksi sulki etäälle ja syvälle näkevät silmänsä. Näen työtätekevän kansan loputtomassa surusaattueessa murheellisia miehiä sekä naisia. He menevät Leninin lepopaikalle. Heidän surunsa on minun suruni, miljoonien suru. Uudistuessaan kivuntunne herättää muistelmat vastustamattomasti. Se palauttaa myös todelli-

kuun vallankumouksen jälkeen 1918 Saksassa spartakistit rikkoivat välinsä „riippumattomien” kanssa ja perustivat samana vuonna joulukuussa Saksan Kommunistisen puolueen.— *Toim.*

¹ *Saksan riippumaton sosialidemokraattinen puolue* — huhtikuussa 1917 perustettu keskustapuolue. Lokakuussa 1920 Riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa Hallelssa tapahtui hajaannus. Tuntuva osa puoluetta yhdistyi joulukuussa 1920 Saksan Kommunistiseen puolueeseen. Oikeistoainekset muodostivat erillisen puolueen ja ottivat Riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen entisen nimen. Vuonna 1922 „riippumattomat” liittyivät uudestaan Saksan sosialidemokraattiseen puolueeseen.— *Toim.*

suuden, jota muistaissa katoaa raskas nykyisyys. Kuulen jokaisen sanan, jonka Lenin lausuu keskustelussa. Näen hänen kasvoniilmeidensä vaihtelut. Ja minun on kirjoitettava, välttämättä on kirjoitettava... Liput, vallankumoustaistelijain veren värjäämät liput tekevät kunniaa Leninin haudan ääressä. Laskeetaan laakeriseppeleitä. Jok'ikinen on paikallaan. Saanen liittää niihin nämä vaatimattomat muistelmäsivuni.

